

Η κινηματογραφική αναγέννηση του *Οιδίποδα*:

Από την αρχαία τραγωδία στο σύγχρονο σινεμά

Μαριάνθη Καλύβα

Περίληψη: Το παρόν άρθρο επικεντρώνεται στην ανάλυση της παρουσίας του μύθου του Οιδίποδα στις ταινίες *Στρέλλα* του Πάνου Κούτρα και *Αίμα* του Διαμαντή Καραναστάση, διερευνώντας τον διάλογο ανάμεσα στον σύγχρονο ελληνικό κινηματογράφο και την αρχαία τραγωδία. Στόχος είναι να αναδειχθεί όχι μόνο η αξιοποίηση του μύθου ως αφηγηματικής αφετηρίας, αλλά και η δυναμική αναθεώρηση κοινωνικών, ψυχολογικών και ηθικών ζητημάτων. Επιπλέον, θα αναλυθεί η λειτουργία της τραγικότητας στις κινηματογραφικές αφηγήσεις, εστιάζοντας στο ερώτημα εάν το μοιραίο παραμένει αμετάβλητο ή αναδιαμορφώνεται μέσα από μια σύγχρονη οπτική. Τέλος, θα εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο η μυθική παράδοση διαπλέκεται με τη σύγχρονη πραγματικότητα, ενεργοποιώντας έναν δυναμικό διάλογο που παράγει διαρκώς νέα νοήματα, αποδομεί παγιωμένες αντιλήψεις και μετασχηματίζεται με το πέρασμα του χρόνου.

Λέξεις-κλειδιά: *Οιδίπους Τύραννος*, κινηματογραφική γραφή, ψυχαναλυτική θεωρία, οιδιπόδειο σύμπλεγμα, έμφυλες ταυτότητες

Εισαγωγή:

Ο Οιδίποδας, αυτή η εμβληματική μορφή της αρχαίας τραγωδίας, εξακολουθεί να γοητεύει και να πυροδοτεί τη φαντασία καλλιτεχνών και δημιουργών ανά τους αιώνες, μετατρέποντας το πεπρωμένο του σε αέναη πηγή έμπνευσης. Ο κινηματογράφος, ως μία από τις ισχυρότερες αφηγηματικές τέχνες της σύγχρονης εποχής, δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστος από την τραγική μοίρα του Θηβαίου βασιλιά. Από τις κλασικές μεταφορές του έργου του Σοφοκλή στη μεγάλη οθόνη έως τις νεότερες αναγνώσεις που υιοθετούν διαφορετικές τεχνικές διήγησης και ερμηνευτικά πλαίσια, οι φιλικές αποδόσεις του μύθου του Οιδίποδα αναδεικνύουν την ευελιξία του να προσαρμόζεται στις εκάστοτε κοινωνικές, πολιτισμικές και αισθητικές αναζητήσεις. Ο τρόπος με τον οποίο οι σκηνοθέτες οικοδομούν την πορεία του ήρωα προς την αναπόφευκτη πτώση του, είτε παραμένοντας πιστοί στο αρχαίο κείμενο, είτε προχωρώντας σε τολμηρές αφηγηματικές μεταμορφώσεις, προσφέρει γόνιμο έδαφος για ανάλυση. Με βάση όλα αυτά θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε δυο αντιπροσωπευτικές ταινίες.

Στρέλλα (2009) του Πάνου Κούτρα

Ο Πάνος Κούτρας στη βραβευμένη¹ ταινία *Στρέλλα* (*A Woman's Way*), η οποία θεωρείται η «εμπροσθοφυλακή του σύγχρονου queer ελληνικού σινεμά»² (Κυριακός, 2015, 2017),

¹ Η ταινία παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο επίσημο πρόγραμμα του 59ου Φεστιβάλ Βερολίνου τον Φεβρουάριο του 2009. Έχει τιμηθεί με σημαντικά βραβεία, όπως το Βραβείο Α' Γυναικείου Ρόλου, καθώς και διακρίσεις στη Σκηνογραφία, την Ενδυματολογία και το Μακιγιάζ από την Ελληνική Ακαδημία Κινηματογράφου το 2010. Σε

επιστρατεύει τον αρχετυπικό μύθο ως βασικό κινητήριο μοχλό, για να διερευνήσει τα όρια της προσωπικής ελευθερίας και τις κοινωνικές προκαταλήψεις που περιβάλλουν τις τρανς κοινότητες. Η αντιπαραβολή του αρχαίου μύθου με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα φέρνει στο προσκήνιο ζητήματα όπως η σεξουαλική ταυτότητα και η αιμομιξία, προσκαλώντας το κοινό σε έναν διάλογο για τον επαναπροσδιορισμό των ορίων της επιθυμίας και της αποδοχής.

Η νέα θέαση της σοφόκλειας αφήγησης αποτυπώνεται στη λέξη Στρέλλα – ο τίτλος του φιλμ και το όνομα της πρωταγωνίστριας. Ηχητικά και μορφολογικά η λέξη παραπέμπει στο ελληνικό γυναικείο όνομα Στέλλα, γνωστό και από την εμβληματική ταινία του Μιχάλη Κακογιάννη.³ Ωστόσο, η προσθήκη του «ρ» διαφοροποιεί το όνομα προσδίδοντάς του μια ιδιόμορφη, προσωπική χροιά, όπως ακριβώς και η ίδια η ηρωίδα του Κούτρα, η οποία είναι ένα ιδιαίτερο, αντισυμβατικό άτομο που επιμένει να ορίσει τη μοίρα της με τους δικούς της όρους.

Η υπόθεση εκτυλίσσεται στην Αθήνα, μια πόλη απογυμνωμένη από κάθε τουριστική λάμψη. Ο σκηνοθέτης την περιγράφει βρώμικη και υποφωτισμένη, με την Ακρόπολη να δεσπόζει απόμακρη, σαν φάρος ενός παρελθόντος που δεν συμβαδίζει πια με το παρόν. Το σκηνικό απαρτίζεται από σκοτεινά ξενοδοχεία, παλιές μονοκατοικίες σε υποβαθμισμένες γειτονιές του κέντρου, κλαμπ των τρανσέξουαλ, αποστειρωμένα δωμάτια, διαποτισμένα από τα ψυχικά βάρη, τους φόβους, τη μοναξιά των προηγούμενων ενοίκων· χώροι που λειτουργούν ως αντανάκλαση της ψυχολογικής κατάστασης των πρωταγωνιστών. Στην καρδιά του αστικού τοπίου, σε ένα φτηνό ξενοδοχείο της Ομόνοιας, διανυκτερεύει το βράδυ της αποφυλάκισής του ο 48χρονος Γιώργος. Έχει εκτίσει ποινή κάθειρξης δεκαπέντε ετών για τη δολοφονία του ανήλικου αδελφού της συζύγου του, τον οποίο «έπιασε» να ασελγεί στον 9χρονο γιο του. Οι άμεσοι στόχοι του είναι να πουλήσει το πατρικό του σπίτι και να βρει τον γιο του, Λεωνίδα, που έχει να δει από τη μέρα της καταδίκης του. Εκεί, γνωρίζει τη Στρέλλα, μια μη χειρουργημένη εικοσιπεντάχρονη εκδιδόμενη τρανς, κι ανάμεσά τους γεννιέται μια έντονη ερωτική σχέση. Ωστόσο, η μοίρα του είχε επιφυλάξει ένα αδυσώπητο παιχνίδι. Η αποκάλυψη από έναν συγχωριανό του πως ο γιος του έχει προχωρήσει σε αλλαγή φύλου πέφτει σαν κεραυνός για τον Γιώργο. Επιστρέφει στη Στρέλλα αναζητώντας απαντήσεις, με την επιμονή ενός ανθρώπου που φοβάται την αλήθεια, δίχως όμως να μπορεί να την αγνοήσει. Στο σημείο αυτό, το παρελθόν ξεδιπλώνεται με τρόπο ωμό και αναπόφευκτο: έρχεται στο φως όχι μόνο ο δεσμός αίματος που τους ενώνει, μα και το γεγονός ότι η συνάντησή τους δεν ήταν μια τυχαία σύμπτωση. Του εξομολογείται πως τον είχε

διεθνές επίπεδο, απέσπασε το Πρώτο Βραβείο Καλύτερης Ταινίας στο 4ο Διεθνές LGBT Φεστιβάλ Κινηματογράφου του Τελ Αβίβ, ενώ στο 13ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Gay and Lesbian της Λισαβόνας η Μίνα Ορφανού διακρίθηκε με το Βραβείο Γυναικείας Ερμηνείας. Επιπλέον, στο 19ο Διεθνές Φεστιβάλ Gay and Lesbian του Οσλο, η ταινία κατέκτησε το Πρώτο Βραβείο Καλύτερης Ταινίας. Σκηνοθεσία - Παραγωγή: Πάνος Χ. Κούτρας, Σενάριο: Πάνος Χ. Κούτρας - Παναγιώτης Ευαγγελίδης, Μουσική: Μιχάλης Δέλτα, Διεύθυνση Φωτογραφίας: Ολυμπία Μυτιληναίου, Κάμερα: Γιώργος Μανιάτης, Μοντάζ: Γιάννης Χαλκιαδάκης, Σκηνογραφία: Πηνελόπη Βαλτή, Κοστούμια: Βασίλης Μπαρμπάριος, Ηχος: Πάνος Τζελέκης. Έπαιξαν οι ηθοποιοί: Μίνα Ορφανού (Στρέλλα), Γιάννης Κοκιασμένος (Γιώργος), Μίνως Θεοχάρης (Άλεξ), Μπέττυ Βακαλίδου (Μαίρη), Αργύρης Καβίδας (Νίκος), Κωνσταντίνος Σεραδάκης (Αντώνης), Άκης Ιωάννου (Βίλμα), Γιώργος Μάζης (Κολοκούσης).

² Σύμφωνα με τον Κυριακό, ο όρος 'queer' μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει «μια ιδιαίτερη φωνή, έναν χαρακτήρα, έναν τρόπο γραφής. Αναφέρεται στα σημεία όπου η ετεροσεξουαλικότητα απειλείται, υφίσταται κριτική, παρακάμπτεται ή παρουσιάζεται ως ασταθής ταυτότητα. Η queer θεωρία επιτρέπει να ανατέμνουμε και να αναλύουμε τις κινηματογραφικές εικόνες με τρόπους που ανασυντάσσουν τις ποικίλες έννοιες και σημασίες του φύλου και της σεξουαλικότητας».

³ Η *Στρέλλα* διατηρεί έντονες αναφορές στη *Στέλλα* του Κακογιάννη, όπως αποδεικνύεται από σκηνές μέσα στην ταινία. Χαρακτηριστικά, σε μια βίαιη αντιπαράθεση μετά την αποκάλυψη, ο Γιώργος εκφράζει την οργή του με χειρονομίες και τόνο φωνής που θυμίζουν τον Γ. Φούντα, ενώ η Στρέλλα μιλά με έναν τρόπο που, τηρουμένων των αναλογιών, φέρνει στον νου τη Μ. Μερκούρη («...είναι λίγο αργά για να 'χω γκόμενο πατέρα να με ελέγχει»). Περισσότερα βλ. Παπανικολάου, 2010.

παρακολουθήσει κατά την έξοδό του από τη φυλακή και, ενώ αρχικά ήθελε να του μιλήσει ανοιχτά, τελικά υπέκυψε σε μια παράξενη συναισθηματική ανάγκη. Δικαιολογεί δε την επιλογή της υποστηρίζοντας πως δεν τον είδε ποτέ ως πατέρα («... είχα ξεχάσει και πως έμοιαζε για μένα ήταν ένας ξένος...»).

Σε αντίθεση με τον αρχαίο μύθο, όπου τα συνταρακτικά γεγονότα οδηγούν σε αυτοκαταστροφικές πράξεις - αυτοκτονία, αυτοτύφλωση, εξορία – για την ηρωίδα η αιμομιξία δεν σηματοδοτεί την κατάρρευση της ηθικής τάξης, ούτε σφραγίζεται από εξιλαστήριες θυσίες. Η Στρέλλα, μετά την εμπλοκή του πατέρα της με τη δικαιοσύνη, έζησε με τη γιαγιά της, η οποία την ανέθρεψε μέχρι τον θάνατό της. Στα 13 της, μετανάστευσε στην Αθήνα, αφήνοντας πίσω την επαρχία και τα παραδοσιακά πρότυπα που συνήθως διαμορφώνουν τις ζωές των νέων. Ως μέλος της τρανς κοινότητας, χωρίς την προστατευτική ομπρέλα της οικογένειας ή της κοινότητας, έμαθε να επιβιώνει σε συνθήκες ακραίας κοινωνικής απόρριψης, δημιουργώντας μια προσωπικότητα ανεξάρτητη από τις επιταγές της πλειοψηφίας. Δεν κουβαλά ενοχές, γιατί δεν έζησε με τις ίδιες προσδοκίες. Για εκείνη, η αιμομιξία δεν είναι παρά ένα βίωμα, άρρηκτα συνδεδεμένο με την προσωπική της πορεία και την ανάγκη για ανθρώπινη επαφή.

Ο Γιώργος, από την άλλη, προέρχεται από ένα αυστηρό και κλειστό περιβάλλον, όπου η αξία του ανθρώπου καθορίζεται από την κοινωνική θέση, την τιμή και την αποδοχή της σιωπής. Αναθρεμμένος σε μια επαρχιακή πραγματικότητα που δεν συγχωρεί παρεκκλίσεις, έχει γαλουχηθεί με το αίσθημα της ντροπής και το φορτίο της αντρικής υπερηφάνειας. Η αποκάλυψη της αιμομιξίας δεν λειτουργεί μόνο ως τραυματική εμπειρία, αλλά ως βαθιά υπαρξιακή κρίση που κλονίζει τον κώδικα αξιών του. Η εσωστρεφής φύση του αντανακλά την εσωτερική πάλη ανάμεσα στην αίσθηση του καθήκοντος και την ανάγκη για οικειότητα. Η γνωριμία με τη Στρέλλα, η οποία φέρει μια ριζικά διαφορετική αντίληψη ζωής, σηματοδοτεί την αρχή της εσωτερικής του μεταμόρφωσης. Η σχέση τους δεν ακολουθεί συμβατικές νόρμες· πρόκειται για την ένωση δύο ανθρώπων που βρίσκονται στο περιθώριο, γεγονός που τους επιτρέπει να βλέπουν ο ένας τον άλλον απαλλαγμένοι από κοινωνικές προκαταλήψεις. Μέσα από αυτή την ακραία συνθήκη, ο Γιώργος έρχεται αντιμέτωπος με την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της ταυτότητάς του, καλούμενος να αποδεχθεί την αγάπη και την κατανόηση που του προσφέρονται, ακόμη και αν αυτά τα συναισθήματα φαντάζουν ξένα και ακατανόητα για εκείνον.

Το φινάλε μάς μεταφέρει στο σπίτι της πρωταγωνίστριας, όπου γίνονται ετοιμασίες για τον εορτασμό της Πρωτοχρονιάς. Μαζί της βρίσκονται ο φίλος της ο Άλεξ, η μικρή του αδερφή, ο Γιώργος, ο φίλος του, και ο Γιούρι, Ουκρανός φίλος του τελευταίου. Παρότι η φύση των σχέσεων μεταξύ των προσώπων δεν αποσαφηνίζεται πλήρως, το ουσιώδες είναι ότι έχουν οικοδομήσει έναν χώρο ασφάλειας, αποδοχής, κατανόησης και αμοιβαίας στήριξης. Η εικόνα θέτει υπό αμφισβήτηση τις παραδοσιακές αντιλήψεις περί οικογένειας, προβάλλοντας μία μορφή συνύπαρξης που βασίζεται στην ανθρώπινη επαφή και την ψυχική εγγύτητα, χωρίς να προϋποθέτει βιολογική συγγένεια. Στο πρόσωπο αυτής της συλλογικότητας αντικατοπτρίζεται το κεντρικό μήνυμα της ταινίας: το αληθινό νόημα της λύτρωσης δεν βρίσκεται στην εκδίκηση ή την τιμωρία, μα στην ικανότητα των ανθρώπων να αποδέχονται ο ένας τον άλλον και να προσφέρουν αγάπη, χωρίς όρους και περιορισμούς.

Αίμα (2012) του Διαμαντή Καραναστάση

Ο Διαμαντής Καραναστάσης μάς χαρίζει μια ακόμη βραβευμένη ταινία,⁴ το *Αίμα* (*My Blood*). Το φιλμ, βασισμένο στο θεατρικό έργο *Νέο Αίμα* της Μαριάννας Κάλμπαρη,⁵ συνδυάζει στοιχεία από τον *Οιδίποδα Τύραννο* του Σοφοκλή και τη θεωρία του οιδιπόδειου συμπλέγματος, διαμορφώνοντας έναν κόσμο που ακροβατεί μεταξύ του πραγματικού και του ονειρικού, του ατομικού και του συλλογικού ασυνείδητου. Η πολυεπίπεδη αφήγησή του φιλοδοξεί να ερευνήσει τις εκφάνσεις της αγάπης και τη φύση του σωστού τρόπου να αγαπά κανείς.

Η φιλμική απόδοση βασίζεται σε μια σύνθεση μικρών φραστικών μοτίβων, τα οποία επαναλαμβάνονται με ποικίλες εκφορές και συναισθηματικές αποχρώσεις. Πλάνα γυρισμένα από πολλαπλές οπτικές γωνίες, ρυθμικά μονταρισμένα και συνοδευόμενα από συνεχή δραματική μουσική, σχηματίζουν μια πολυδιάστατη κινηματογραφική εκδοχή του κεντρικού ήρωα, Δύπου. Η τεχνική του μοντάζ προσφέρει τη δυνατότητα να παρουσιαστεί ο Δύπος ταυτόχρονα σε δύο επίπεδα: ως χαρακτήρας και ως αφηγητής που συζητά με έναν φανταστικό αλλά συνειδητό δεύτερο εαυτό, ο οποίος, καθοδηγούμενος από τη μνήμη, αναλαμβάνει να αφηγηθεί την πορεία ενός ανθρώπου που μεγάλωσε εγκλωβισμένος στο σκοτάδι της υπερπροστατευτικής μητέρας του. Η Ιώ τον είχε πείσει ότι το φως θα τον σκοτώσει, πλάθοντάς του μια ψευδή, εφιαλτική εικόνα του κόσμου, για να τον κρατά υποταγμένο στη βούλησή της. Ο Λάγιος, απομακρυσμένος από τον γιο του, στρέφεται προς τη Νιόβη, γεγονός που εξοργίζει την Ιώ. Στην προσπάθειά της να τον τιμωρήσει, πείθει τον Δύπο ότι ο πατέρας του είναι μολυσμένος με λύσσα και τον οδηγεί στον ακρωτηριασμό του. Όμως, η αγάπη – ντυμένη με το όνομα της Νιόβης – ανοίγει ένα παράθυρο στην αλήθεια και χαράσσει για τον πρωταγωνιστή το μονοπάτι της λύτρωσης.

Στο κινηματογραφικό σύμπαν της ταινίας, η αγάπη δεν αναπαρίσταται ως ιδεατή κατάσταση· παρουσιάζεται ως μια δύναμη διττή, ικανή τόσο για λύτρωση όσο και για καταστροφή, εξουσία ή τιμωρία. Στους μύχιους διαλόγους και στις αποσπασματικές σκηνές του φιλμ, ξεδιπλώνεται η περίπλοκη ισορροπία των σχέσεων ανάμεσα στους Λάγιο, Ιώ και Δύπο: ένα «ερωτικό» οικογενειακό τρίγωνο, στο οποίο η ψυχική προσκόλληση της μητέρας στον γιο, αν και δεν εμπεριέχει αιμομιξία, οδηγεί τελικά στην αναπηρία του παιδιού και στον ευνουχισμό του πατέρα. Στη σιωπηλή επιρροή αυτής της δυσλειτουργικής δυναμικής, τα γεγονότα εκτυλίσσονται γύρω από μια άσβεστη ανάγκη για αγάπη και υπαρξιακή πληρότητα, η οποία, παρά τις προσδοκίες, δεν επιτυγχάνεται.

Το αίμα δεν περιορίζεται σε μια βιολογική σχέση, αφού λειτουργεί ως αόρατος μηχανισμός που κρύβει και αποκαλύπτει μυστικά, καθορίζοντας τη μοίρα των χαρακτήρων. Η

⁴ Η ταινία απέσπασε το Ειδικό Βραβείο της Επιτροπής στο Κινηματογραφικό Φεστιβάλ του Άμστερνταμ και έχει επιλεγεί ως επίσημη συμμετοχή στο 50th International Film Festival της Χιχόν. Έχει τιμηθεί με σημαντικά βραβεία, όπως το Βραβείο Καλύτερης Πρωτότυπης Μουσικής από την Ελληνική Ακαδημία Κινηματογράφου το 2013. Βραβείο Best Concept For Fiction Film και Βραβείο Best Actress (Βίκυ Βολιώτη) από το London Greek Film Festival το 2013. Σκηνοθεσία, Μοντάζ, Παραγωγή: Διαμαντής Καραναστάσης, Σενάριο: Διαμαντής Καραναστάσης (διασκευή), Μαριάννα Κάλμπαρη (θεατρικό), Δ. φωτογραφίας, κάμερα: Σίμος Σαρκετζής, Μουσική (Πρωτότυπη σύνθεση): Σταύρος Γασπαράτος, Σχεδιασμός Σκηνικών: Χριστίνα Κάλμπαρη, Ήχος: Νίκος Τσινές. Έπαιξαν οι ηθοποιοί: Βίκυ Βολιώτη (Ιώ), Νέστορας Κοψιδάς (Δύπος), Διαμαντής Καραναστάσης (Λάγιος), Δώρα Σαμψώνα (Νιόβη).

⁵ Η ιστορία εκτυλίσσεται γύρω από ένα νέο ζευγάρι, τον Λάγιο και την Ιώ, που αποφασίζουν να επισφραγίσουν την αγάπη τους με ένα παιδί. Ο γιος τους, ο Δύπος, μεγαλώνει όμως κάτω από ένα σκοτεινό και ασφυκτικό καθεστώς: η μητέρα του τον έχει πείσει πως αν ανοίξει τα μάτια του, θα πεθάνει. Εκείνος την πιστεύει – και έτσι ζει ολόκληρη τη ζωή του με τα μάτια κλειστά, κυριολεκτικά και μεταφορικά, απόλυτα εξαρτημένος από τη μητέρα του. Η ισορροπία αυτής της κλειστής οικογενειακής μονάδας ανατρέπεται με την εμφάνιση μιας νέας γυναίκας, της Νιόβης. Η παρουσία της λειτουργεί ως καταλύτης: εγείρει ερωτήματα, προκαλεί ρωγμές, ξυπνά τον Δύπο και τον οδηγεί σε μια πορεία αμφισβήτησης και εν τέλει χειραφέτησης.

συνεχής και έντονη προβολή του, άλλοτε ως εικόνα – ο Δύπος σχεδόν σε όλη την ταινία παρουσιάζεται με αίμα στο πρόσωπο – και άλλοτε ως λέξη, το καθιστά πρωταγωνιστική μορφή. Στο σώμα του Δύπου, το αίμα δεν ρέει, αλλά φλέγεται. Είναι μια εσωτερική πυρκαγιά, ένας σιωπηλός πυρετός που το κατατρώει εκ των έσω, μετατρέποντάς το σε μια αόρατη φυλακή:

«Καμιά φορά, νομίζω ότι το αίμα μου βράζει. Εδώ μέσα. Βράζει σαν την κατσαρόλα της μαμάς. Και καίει. Εδώ μέσα. Καίει. Πολύ. Καμιά φορά, φοβάμαι ότι θα σκάσω. Κι όλο το αίμα μου, πηχτό και ζεματιστό, θα χυθεί παντού. Και θα μας κάψει. Όλους. Μπορεί γι' αυτό να μην κάνει να ανοίξω τα μάτια. Για να μην πεταχτεί το αίμα έξω. Και μας κάψει. Όλους. Καμιά φορά, τη νύχτα πιο πολύ, ακούω το αίμα μου να βράζει και να φωνάζει...».⁶

Από την άλλη, η Ιώ δεν είναι μόνο μητέρα – είναι ένας ολόκληρος κόσμος, ένας κλειστός και αδιαπέραστος θόλος γύρω από τον Δύπο. Γίνεται το φως και το σκοτάδι του, η τροφή και το δηλητήριό του. Κάθε της λέξη, κάθε της χάδι, χτίζει έναν αόρατο λαβύρινθο στον οποίο εκείνος περιπλανιέται, αγνοώντας ότι υπάρχει έξοδος. Τον τυλίγει με φόβο («αν ανοίξεις τα μάτια σου θα πεθάνω, θέλεις να πεθάνω;»), τον νανουρίζει με προειδοποιήσεις, τον φυλακίζει με αγάπη. Η αντίσταση σβήνει, τα σύνορα χάνονται και παραδίνεται στην απατηλή γοητεία μιας σχέσης που θυμίζει αιμομικτική συγχώνευση ψυχών: «ΔΥΠΟΣ: Θα μείνεις για πάντα νέα. Και όμορφη. Και δυνατή... Εντάξει; Γιατί εγώ... δε...δεν μπορώ να ζήσω χωρίς εσένα».

Τελικά, ο Δύπος, ζευγάρι πια με τη Νιόβη, μετατρέπει την επινοημένη και ψευδή τύφλωσή του σε όραση, όταν απαλλαγμένος από τους φόβους που τον κατατρέχουν, επιλέγει να αντικρίσει τον κόσμο με τα δικά του μάτια. Αυτή η επιλογή είναι ενδεχομένως το πιο ελπιδοφόρο και δυναμικό του βήμα προς την ελευθερία. Η Νιόβη, με τη δύναμη της αγάπης της, γίνεται η πηγή για την αναγέννηση του εσωτερικού του κόσμου, φωτίζοντας τον χώρο που άλλοτε ήταν γεμάτος σκοτάδι και αβεβαιότητα.

Το *Αίμα*, μέσα από αλληπάλληλες μετατοπίσεις του μύθου του Οιδίποδα και της φροϋδικής θεωρίας, αποδομεί την καθιερωμένη εικόνα του θηλυκού ως παθητικού φορέα. Η γυναικεία παρουσία αποκτά δυναμική υπόσταση και μετατρέπεται σε καθοριστικό παράγοντα εσωτερικής ρήξης και μεταμόρφωσης. Στο πλαίσιο αυτής της ανατροπής, δύο πρόσωπα έρχονται στο προσκήνιο: η Ιώ, ως έκφραση ενός αυταρχικού καθεστώτος, ενσαρκώνει την εξουσία που καταπνίγει, παραλύει και καθηλώνει. Αντίθετα, η Νιόβη αναδεικνύεται σε παράγοντα ρήξης και αναγέννησης, αξιοποιώντας τη δράση και τη γνώση ως μοχλούς μετασχηματισμού. Είναι η φωνή της ελευθερίας, που ωθεί τον Δύπο να αναζητήσει την αλήθεια μέσα από το πρίσμα της δικής του εμπειρίας.

Επίλογος

Η σύγχρονη κινηματογραφική απόδοση του μύθου του Οιδίποδα αποτελεί ένα διαρκώς εξελισσόμενο πεδίο αναστοχασμού γύρω από την ταυτότητα, το πεπρωμένο και τις ηθικές συγκρούσεις του ανθρώπου. Οι σκηνοθέτες Κούτρας και Καραναστάσης, με τις ιδιαίτερες κινηματογραφικές προσεγγίσεις τους, μας παρασύρουν σε μια περιπλάνηση στα σκοτεινά, πολυδαίδαλα μονοπάτια της ανθρώπινης ύπαρξης. Το πεπρωμένο δεν αντιμετωπίζεται ως απομεινάρι ενός ξεχασμένου κόσμου, αλλά ως παρούσα και ενεργή δύναμη που συνεχίζει να

⁶ Τα αποσπάσματα του κειμένου που δημοσιεύονται είναι ακριβείς μεταφορές των προφορικών διαλόγων της ταινίας, η οποία προβάλλεται ελεύθερα στο διαδίκτυο.

διαμορφώνει τις ανθρώπινες επιθυμίες, να προκαλεί εσωτερικές συγκρούσεις και να δοκιμάζει τα όρια της αυτογνωσίας. Μέσα από τις ταινίες τους, ο μύθος αποδεσμεύεται από τον χωροχρόνο της αρχαιότητας και μετουσιώνεται σε ένα παλλόμενο σύγχρονο δράμα, αποδεικνύοντας ότι το τραγικό στοιχείο δεν ανήκει αποκλειστικά σε μια αφηγηματική δομή του παρελθόντος· αποτελεί διαχρονικό γνώρισμα της ανθρώπινης ύπαρξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Καραναστάσης, Δ. (2012). *Αίμα*. Diamantis Karanastasis.
- Karanastasis, D. (2014). *My Blood (Greece, 2012) official trailer* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=1PYOfHJVfYM>
- Karanastasis, D. (2016). *AIMA clip07* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=0cKXVSu5bNA>
- Κούτρας, Π. Χ., & Ευαγγελίδης, Π. (2010). *Στρέλλα*. Πολύχρωμος Πλανήτης.
- Κυριακός, Κ. (2015). «Οι κόσμοι του Πάνου Χ. Κούτρα: διακείμενα, queer οικογένειες, ελληνικοί μύθοι», εφημ. *Η Αυγή*, 8/3/2015. Ανακτήθηκε 5 Μαρτίου 2025 από <https://www.avgi.gr/tehnesh/133235-oi-kosmoi-toy-panoy-h-koytra-diakeimena-queer-oikogeneies-ellinikoi-mythoi?amp>.
- Κυριακός, Κ. (2017). *Επιθυμίες και πολιτική. Η queer ιστορία του ελληνικού κινηματογράφου (1924-2016)*. Αιγόκερως.
- Παπανικολάου, Δ. (2010). *Στρέλλα: μια ταινία για όλη την οικογένεια*. Στο Π.Χ. Κούτρας & Π. Ευαγγελίδης (Επιμ.), *Στρέλλα*, Πολύχρωμος Πλανήτης.
- Σοφοκλέους Οιδίπους Τύραννος (2004). (Α. Κουταλόπουλος, Μετ.). Πατάκης.

Μαριάνθη Καλόβα

Είναι απόφοιτος του τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, θεατρολόγος και διδάκτορας του Πανεπιστημίου Πατρών. Για 29 χρόνια διδάσκει στην Εκπαίδευση του Ν. Αιτωλοακαρνανίας και είναι μέλος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής Μονολόγων του Δήμου Αγρινίου και του Μαθητικού Φεστιβάλ Θεάτρου. Ως ηθοποιός, έχει συμμετάσχει σε παραστάσεις για ενήλικες και για παιδιά, ενώ παράλληλα έχει ασχοληθεί και με την εκπαίδευση ενηλίκων.

Στοιχεία επικοινωνίας: E-mail: < marianthykal@yahoo.com >